

SBERT i PÉREZ, Olga; MASDÉU i TÉRMENS, Raimon (2019)

El territori de Sant Just Desvern en el segle XVIII: l'anàlisi del Cadastre de 1716

Sant Just Desvern: Centre d'Estudis Santjustencs, 225 p.

XXIII Miscel·lània d'Estudis Santjustencs

ISBN 978-84-939154-5-2

La recuperació de la història d'un indret, d'un municipi, no és fàcil quan es tracta de la història del seu paisatge, del seu urbanisme o de la seva parcel·lació. Sovint no n'hi ha prou amb les fonts textuais per a reconstruir estructures espacials, tant si van existir físicament com si van ser superposades, com ara les divisions de la propietat. Primer de tot, cal trobar fonts d'informació. Som un país amb poca tradició gràfica, sobretot si ho comparem amb altres cultures. Tenim grans relats del passat però relativament pocs testimonis gràfics. Hi ha municipis italians que tenen uns magnífics mapes de l'època del Renaixement o municipis del nord d'Europa que tenen una magnífica cartografia parcel·laria i cadastral ja des del segle XVIII, és a dir, tenen un dibuix —que pot estar més o menys mal fet— de com era aquell territori. Malaauradament, aquí, a Catalunya, i a Espanya, no és el mateix. Hem trigat molt a tenir mapes, no només dels nostres municipis sinó de tot tipus. De fet, paradoxalment hem aconseguit aquests mapes gràcies a les guerres, que ens han portat exèrcits estrangers que, per motius purament bèl·lics, van dibuixar cartografia del nostre territori. Així, la història de la cartografia de Catalunya sense l'exèrcit francès, per citar-ne un exemple, seria tota una altra, molt més pobra.

Per tant, cal saber valorar i treballar totes i cadascuna de les poques fonts que tenim a l'abast. Això vol dir tenir la sort de trobar-les, però sobretot saber llegir-les, interpretar-les i reconstruir-les. I aquesta recerca és, precisament, la que han fet, d'una manera remarcable, els autors d'aquest llibre. L'arquitecta Olga Sbert i l'historiador Raimon Masdéu han sabut treure tota la informació d'unes fonts d'in-

formació molt valuoses per entendre el paisatge de Sant Just Desvern al segle XVIII, com és el valuós cadastre de 1716, complementat amb les revisions de 1732 i 1742 i el llegat documental del comte de Darnius, un dels terratinents del municipi. La informació numèrica primerenca i la progressiva aparició d'alguns gràfics, com el del límit del terme parroquial, els han ajudat a anar configurant l'espai santjustenc al segle XVIII. I els resultats són extraordinaris.

D'una banda, hi ha la reconstrucció gràfica de com era físicament el terme, quins eren els camins, els cursos d'aigua; com eren totes i cadascuna de les masies existents, i també com era el règim de propietat de la terra, quins conreus hi havia, etc., i tot això gràcies a treballar precisament amb dades cadastrals. Cal remarcar que a l'edició s'han annexat dos mapes solts del terme municipal de Sant Just, tal com era al segle XVIII. Un amb la descripció gràfica de les parcel·lacions que figuren en el cadastre de 1716 i un altre amb la xarxa de camins i les finques del segle XVIII, dibuixats sobre la trama urbana actual, de manera que es fa molt més entenedora la reconstrucció de com era el municipi fa gairebé tres-cents anys.

El llibre està estructurat en sis capítols. En el primer es fa una introducció al cadastre de 1716, explicant-ne els orígens i la informació cadastral específica pel que fa al municipi estudiat. També s'hi introdueixen els cadastres de 1732 i 1742. S'hi fa, en definitiva, una presentació de les fonts utilitzades en la recerca. El segon capítol ens explica com era Sant Just Desvern al segle XVIII, pel que fa a la seva geografia física, a les vies de comunicació o als límits del terme, als seus habitants i

als tipus de conreu. En el tercer capítol es fa una anàlisi detinguda de les heretats i les finques del municipi, així com una anàlisi dels terratinents. El quart capítol es dedica específicament a la reconstrucció cartogràfica de les informacions del cadastre, de la qual sorgiran els mapes de què hem parlat en el paràgraf anterior. El cinquè capítol conté una minuciosa relació dels llocs de Sant Just, això és, els topònims, els cursos d'aigua, els turons, els edificis i llocs públics i les creus de terme. La reconstrucció del paisatge del municipi al segle XVIII hi és feta, doncs, en profunditat. El llibre s'acaba amb unes conclusions i una transcripció literal del cadastre de 1716 per esperar futur investigadors o persones interessades en el tema: a continuar l'estudi o, senzillament, a gaudir de la lectura d'aquest document. Al final hi ha una bibliografia, una bibliografia web, un glos-

sari i un índex onomàstic i toponímic que és de molta utilitat. Cal fer una menció especial al Centre d'Estudis Santjustencs per la iniciativa d'una edició com aquesta, amb moltes il·lustracions i en edició bilingüe català-castellà.

El resultat final de tota aquesta recerca és un retrat de la parcel·lació de Sant Just Desvern al segle XVIII amb la descripció de les finques i la identificació dels propietaris corresponents, la reproducció dels límits i els usos del sòl. Ens reconstrueix, en definitiva, un paisatge de la vila que, tot i que molt transformat, és en l'origen del paisatge actual. I no hi ha gaires municipis que disposin d'estudis semblants. El magnífic treball d'Olga Sbert i Raimon Masdeu desbrossa camins vers nous usos de la cartografia del segle XVIII i amplia la mirada a l'hora de fer història.

Carme Montaner i Garcia

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya
<http://orcid.org/0000-0001-9647-956X>

